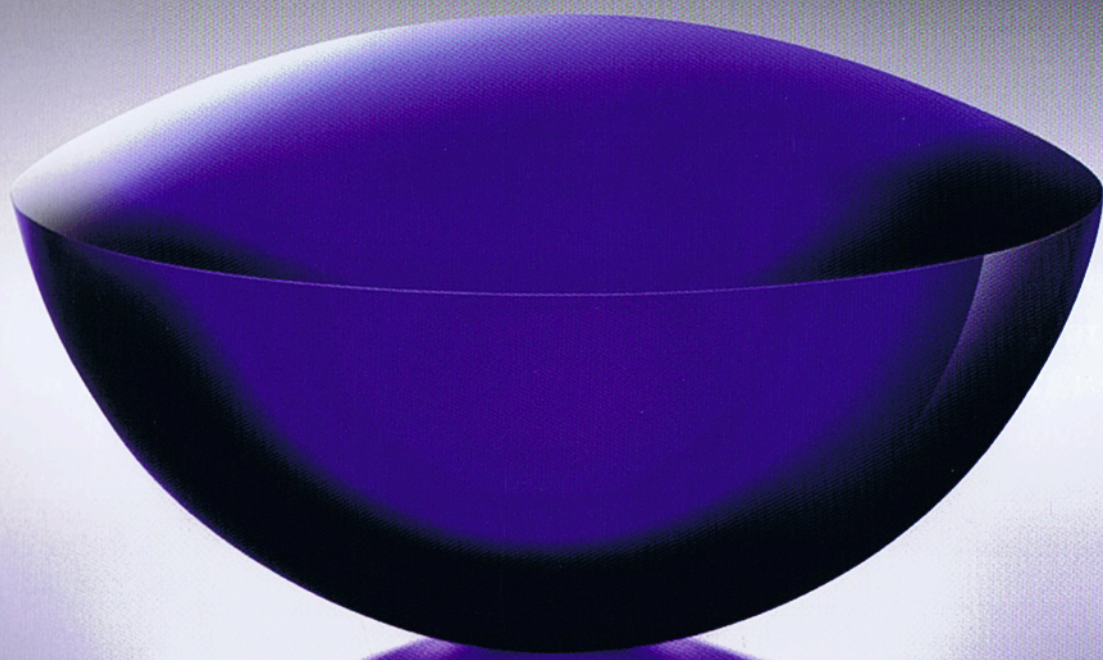


Licht. Winnie Teschmacher en Jan Andriesse in De KetelFactory

tekst: **Froukje Holtrop** | foto's: **Winnie Teschmacher**



Akasha, 2010, optisch geslepen gepolijst glas.

De vorige stoelen in de Rotterdamse Doelen waren groen zei de een, blauw zei de ander. De compromis werd gevonden in zeeblauw, petrol, blauwgroen. Het is een fysiologische kwestie, zeker, het heeft te maken met de kegeltjes in de ogen, maar licht speelt bij de waarneming van kleuren een belangrijkere rol. Kleuren bestaan bij gratie van licht en veranderen in het geval van daglicht bijvoorbeeld als het schemert. In het geval van kunstlicht is het afhankelijk van het soort kunstlicht, denk aan de blauwige zweem bijvoorbeeld van tl-licht. Maar kleuren zijn ook afhankelijk van de omliggende kleur. Toch zijn er wel een soort algemeen geldende opvattingen over een kleur en kunnen hersenen de vertaalslag maken van een bepaalde kleur in een ongewone situatie. De kleuren zijn gerangschikt in het kleurenspectrum van de koele kleuren (paars en blauw) naar de warme kleuren (geel, oranje, rood). De kleur groen vormt de overgang van de koele naar de warme kleuren. En dat verklaart waarom groen moeilijker te definiëren is. En daarmee moeilijker weer te geven vindt ook schilder Jan Andriesse (1950), die onder andere bekendheid verwierf met zijn regenboogschilderijen, waarin hij de kleuren van het spectrum, van de regenboog, heel geleidelijk in elkaar laat overlopen. Dat geleidelijke kan alleen als de kleuren gelijkwaardig zijn.

En, net als in het echt, schilderde Jan Andriesse zijn regenbogen op zo'n manier dat deze boven het materiële uitstijgen. Op het platte vlak zie je geen enkel spoor van het penseel, of de verf. De kleuren gaan heel geleidelijk in elkaar over, je ziet niet waar de een ophoudt en de ander begint. Je kunt niet anders dan vol verwondering er voor zitten en kijken. Terwijl een echte regenboog verdwijnt blijft het schilderij. Maar dat betekent niet dat het schilderij altijd hetzelfde is, want ook de kleuren op deze schilderijen veranderen bij het verstrijken van de dag.



Rainbow, 2004, Jan Andriesse.

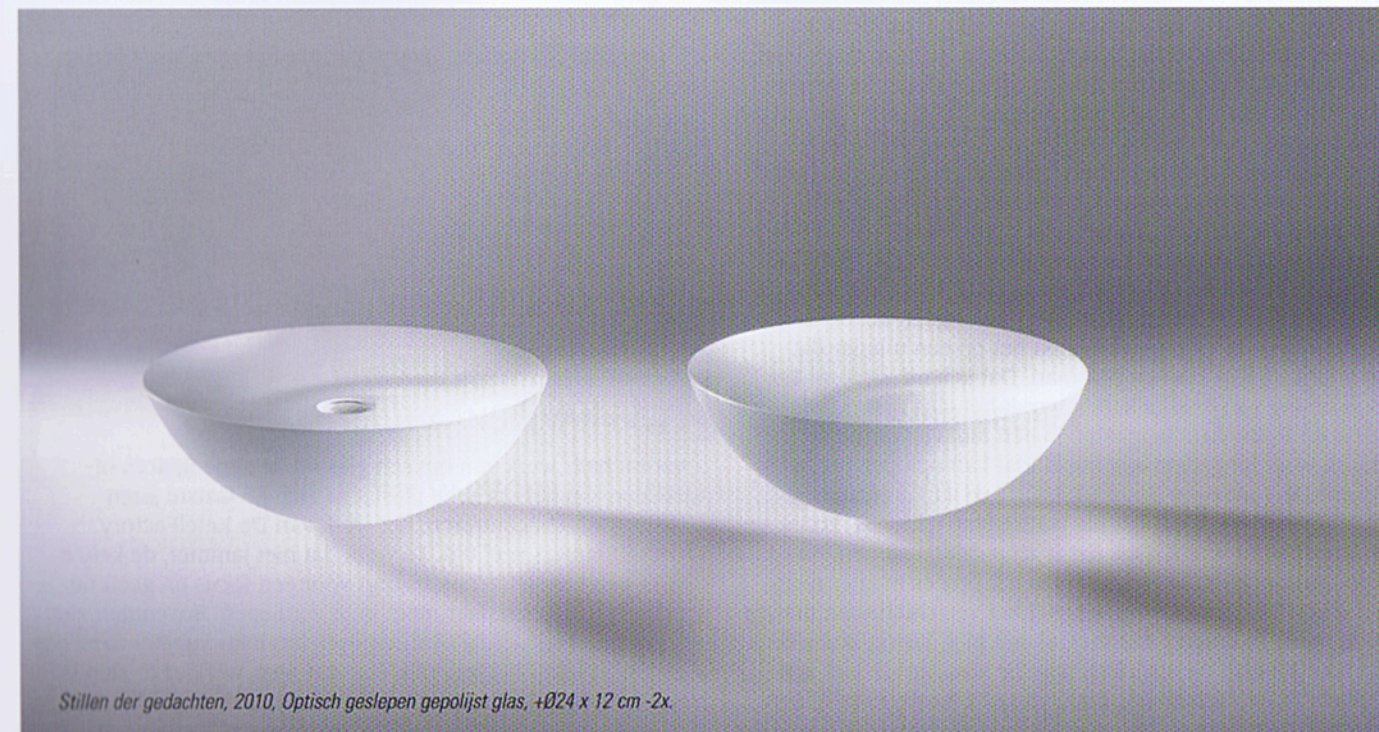
Regenbogen spreken tot een ieders verbeelding, misschien omdat je ze niet zo vaak ziet, om de kleurenpracht, om het ontastbare en het vluchtige ervan. En, net als in het echt, schilderde Jan Andriesse zijn regenbogen op zo'n manier dat deze boven het materiële uitstijgen. Op het platte vlak zie je geen enkel spoor van het penseel, of de verf. De kleuren gaan heel geleidelijk in elkaar over, je ziet niet waar de een ophoudt en de ander begint. Je kunt niet anders dan vol verwondering er voor zitten en kijken. Terwijl een echte regenboog verdwijnt blijft het schilderij. Maar dat betekent niet dat het schilderij altijd hetzelfde is, want ook de kleuren op deze schilderijen veranderen bij het verstrijken van de dag. Andriesse zag dat voor het eerst in het Teylers Museum begin jaren 1970 toen er nog geen kunstlicht in het museum was en de kleuren op de schilderijen veranderden naarmate het donkerder werd. Toen hij later in New York woonde en de kost verdiende als huisschilder zag hij ook bij de hoge egale wanden van kantoren die kleurverandering optreden bij het verstrijken van de dag. Andriesse is een kijker, een waarnemer.

Een ander onderwerp dat Andriesse graag bestudeert is de reflectie van het licht op het wateroppervlak. Daar heeft hij alle gelegenheid toe, hij werkt op een woonboot in de Amstel. Andriesse schilderde voor het eerst het water van de brede rivier de Hudson, waar hij vaak naartoe ging om de drukte van de stad New York te ontvluchten. De regenboog en het schitterende wateroppervlak treffen hem, hij kan er eindeloos naar kijken. Vervolgens onderzoekt hij de fenomenen als

een wetenschapper en ontwaart de achterliggende wetten of patronen, die hij weer in de compositie van zijn schilderijen toepast, zoals de gulden snede.

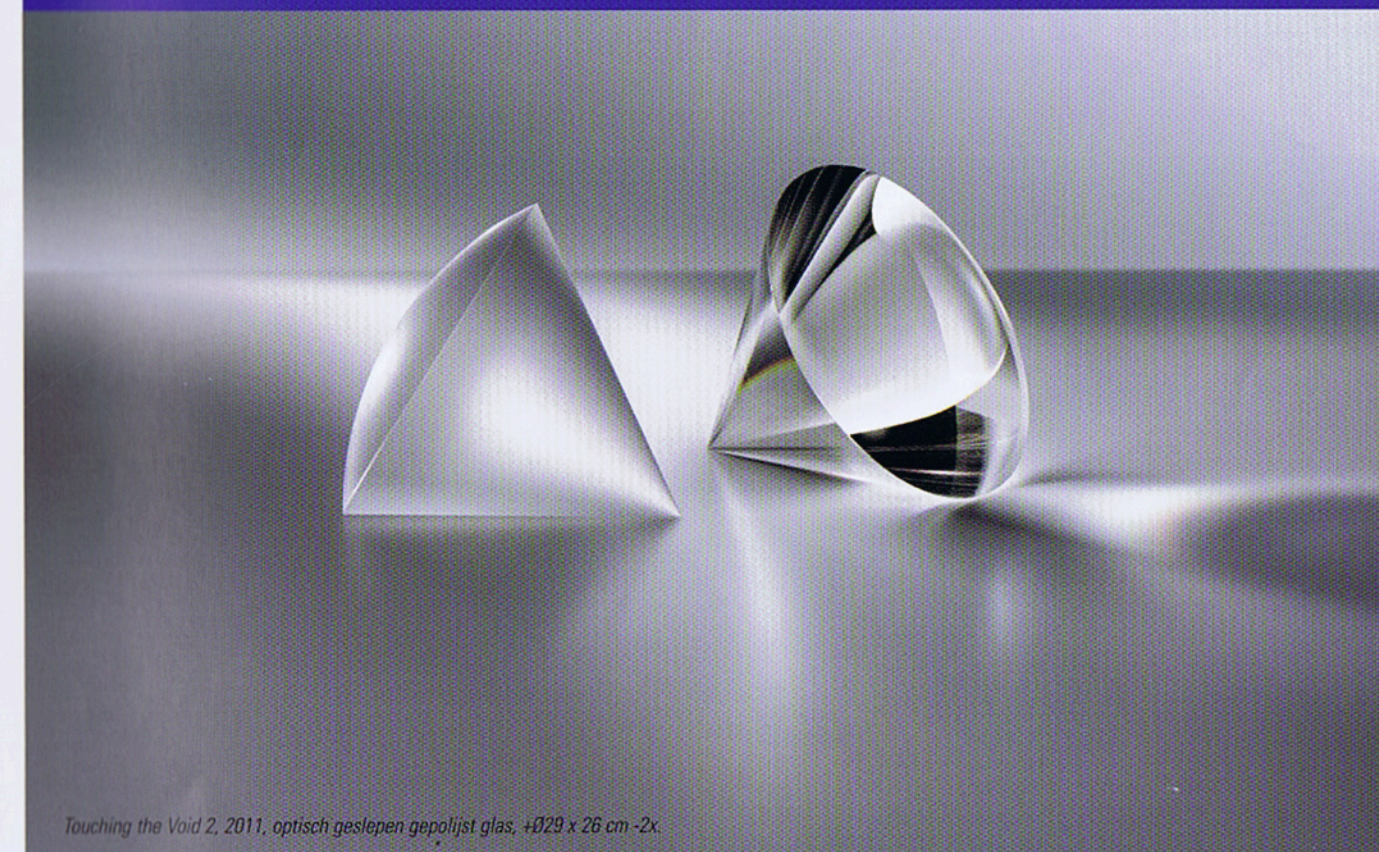
De KetelFactory nodigde Jan Andriesse uit voor een tentoonstelling. Directeur Winnie Teschmacher had zijn werk vaak gezien, in Museum De Pont in Tilburg en zijn tentoonstellingen in het Dordrechts Museum en in Kleef. Ze is al jaren gefascineerd door zijn werk. Via een wederzijdse vriendin, de filosofe Dorothea Franck, kwam ze met hem vorig najaar in contact en ontstond in de maanden daarna een vriendschap. Uiteindelijk stemde Andriesse toe in een tentoonstelling en koos als kunstenaar met wie hij een dialoog aan wilde gaan de beeldend kunstenaar in glas, Winnie Teschmacher (1958). Daar moest Teschmacher natuurlijk even over nadenken, want het tentoonstellen van eigen werk was niet de opzet geweest van De KetelFactory en zou ze wel die dubbelrol van kunstenaar en tentoonstellingmaker kunnen combineren. Na vele gesprekken met anderen overwon zij haar schroom en stemde ook zij in de tentoonstelling toe.

Naast *Rainbow* (2004), een regenboog met veel dankbaarheid in bruikleen verkregen uit de Akzo Nobelcollectie, en enkele met inkt getekende *Waterstudies* van Jan Andriesse zijn op de tentoonstelling *Waarnemen I* Waarnemen ook zes glasobjecten te zien van Winnie Teschmacher. Licht en de beweeglijkheid van licht spelen bij haar kunstwerken van glas ook een belangrijke rol. Het licht laat immers zien wat voor een perfect



Stillen der gedachten, 2010, Optisch geslepen gepolijst glas, +Ø24 x 12 cm -2x.

Licht en de beweeglijkheid van licht spelen bij haar kunstwerken van glas ook een belangrijke rol. Het licht laat immers zien wat voor een perfect werk het is, perfect van materiaal en perfect wat betreft techniek met als doel het licht vrij spel te laten en boven het materiële uit te stijgen.



Touching the Void 2, 2011, optisch geslepen gepolijst glas, +Ø29 x 26 cm -2x.

werk het is, perfect van materiaal en perfect wat betreft techniek met als doel het licht vrij spel te laten en boven het materiële uit te stijgen. Het gladde oppervlak dat Andriessie daarvoor in zijn werk nastreeft, hebben de voorwerpen van Teschmacher ook. Daarbij gaat het bij Teschmacher nog een dimensie verder, glas is immers transparant en kan het licht optimaal doorgeven, maar ook genadeloos oneffenheden 'aan het licht' brengen. Ze gebruikt optisch glas, glas uit de optische industrie, waar lenzen en telescopen van gemaakt worden. Dat is heel zuiver glas, waarin de brekingsindex overal gelijk is. Ze zoekt de stukken waar geen belletjes of oneffenheden in zitten en bewerkt het op een manier dat die er ook niet in kunnen ontstaan. Dat is hard werken. Ter voorkoming van oneffenheden wordt het glas met moed, beleid en trouw heel langzaam in een mal verwarmd en daarna weer langzaam afgekoeld (dat kan oplopen tot twee weken! De verkregen basisvorm slijpt ze van grof tot zeer fijn en eventueel wordt het als laatste stap gepolijst, zodat het transparant wordt. Ook dat is arbeidsintensief en vraagt opperste concentratie, want ook in dat proces mag er niets fout gaan. Teschmacher speelt met het verschil tussen mat en helder glas, ze creëert daarmee al dan niet diepte. Zoals een van haar jongste werken *Touching the Void* (2011). Het zijn twee conische vormen (de vorm van een feesthoedje of een patatzak), waarvan de een mat is en de ander transparant. Het matte houdt je aan de buitenkant, het licht gaat er doorheen, maar de vorm blijft massief, terwijl het transparante het licht vrij spel geeft en je ogen op de proef stelt, is de vorm nu leeg, kan ik mijn hand erin steken, of is het toch massief en wordt slechts de suggestie gewekt. Zware, massieve voorwerpen, die met noeste arbeid verkregen zijn *verbeelden* *Touching the Void*. The Void, een term uit het Boeddhisme, dat zoiets betekent als diepte, leegte, waar de ziel vrij is van al het aardse en over kan gaan tot zelfreflectie, dat leidt tot vrijheid en wijsheid.

Een ander werk heet *Akasha*, Sanskriet voor de basis en de essentie van alle dingen in de materiële wereld, is ook van optisch glas, maar dan helblauw. Of *Stillen der Gedachten* en *Meditation* zijn titels van werken die Teschmacher aan haar werk geeft. Teschmacher koos voor deze tentoonstelling



Anatomie van de melancholie, Jan Andriessie.

vooral haar werk van optisch glas uit de serie *Spaces of Silence*. Op het optische glas is ze zich de laatste jaren meer gaan concentreren, het werk van De KetelFactory vraagt immers veel tijd. Ze vindt dat niet jammer, de keuze voor een enkele techniek zorgt voor een focus en geeft de mogelijkheid zich daar meer in te verdiepen. Bovendien ziet ze in De KetelFactory ook een deel van haar kunstenaarschap verwezenlijkt. Niet letterlijk dus, dat haar werk er te zien is, maar de vragen die ze zichzelf stelt en de dialogen die ze met andere kunstenaars en wetenschappers aangaat. Dat zie je terug in de tentoonstellingen. Toch is ze genooddaakt om werk uit te besteden. De kleine stukken en modellen maakte ze zelf, maar de grotere maakt ze in nauwe samenwerking met de Tsjechische meesterslijper Jan Frydrych, waarmee ze al meer dan twintig jaar mee werkt. In Tsjechië leerde Teschmacher het vak en daar komt ook het prachtige loodhoudende glas vandaan. Dat mag tegenwoordig niet meer, maar daarmee maakte Teschmacher wel de mooiste werken van de tentoonstelling, waarin het licht zich lijkt te bewegen als een vloeiende massa en een aureool werpt op de ondergrond: het honinggele *Lux* en het werk *Inside/Outside* in een kleur die het midden houdt tussen groen, blauw, of petrol zo je wilt.

Jan Andriessie ontmoet Winnie Teschmacher t/m 29 mei 2011 in De KetelFactory. www.deketelfactory.nl



Overzicht tentoonstelling.